

Artskydd och beslutsprocesser

Forskarna har analyserat hur skyddet av djur och växter hanteras inom två olika beslutsprocesser: tillståndprocesser under miljöbalken för vindkraft, samt beslut under skogsvårdslagen.

Projektet är ett samarbete mellan rättsvetare och ekologer. Forskarnas analys visar att prövningssystemet för vindkraft är effektivt och rättssäkert. För beslut under skogsvårdslagen, däremot, räcker inte utformningen av artskyddet inom skogsbruket för att leva upp till EU-rätten.

Artskydd och vindkraft

Studien av tillståndprocesser under miljöbalken för vindkraft, omfattar samtliga tillståndsbeslut under 2014–2018. Forskarna konstaterar att processen fungerar väl och att rättspraxis utvecklas i linje med kraven på artskydd. Av de ansökta vindkraftverken fick 72 procent tillstånd, räknat i antal vindkraftverk. Av de 28 procent som fick avslag var det vanligaste skälet det kommunala vetot (12,6 procent av de 28). Avslag av hänsyn till känsliga arter – främst fåglar och fladdermöss – stod för 9,3 procent.

Tillståndprocessen för vindkraft genomsyras av EU-rättens krav på utredning genom miljökonsekvensbeskrivningar och samråd med berörd allmänhet och organisationer. De EU-rättsliga och inhemska kraven på skydd av arter och andra intressen får tydligt genomslag. Det ges goda möjligheter för intresserade att

Miljölagstiftningen som styrmedel

Det här är ett av fyra forskningsprojekt som ska bidra till en effektivare miljölagstiftning. Miljöbalken är ett viktigt styrmedel för att Sverige ska nå de nationella miljökvalitetsmålen.

För att Sveriges miljökvalitetsmål ska kunna nås behövs ett fungerande artskydd. Här visas vilka förbättringar i artskyddet som behöver genomföras.

Krister Mild, Miljöskyddsensheten, Naturvårdsverket

ge synpunkter och föreslå kompletterande utredningar som tas till vara i beslutsfattandet. Forskarna fann dock att villkoren för uppföljning (kontrollprogram) var otillräckliga eller otydliga. I ett projekt finansierat av Vindval, Vindkraft och oförutsedd påverkan på arter och deras livsmiljöer, gör forskarna fördjupade analyser av hur uppföljningen sker. Projektet pågår till och med år 2023.

Rekommendationer vindkraft och artskydd

Forskarna rekommenderar att data som samlas in i arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar blir tillgängliga på ett enklare sätt. Det borde också ställas krav på övergripande analyser som inkluderar landskapet och arters populationer. När flera vindparker byggs måste det vara möjligt att bedöma kumulativa effekter, barriärer och fragmentering för de berörda arterna och deras livsmiljöer. Detta är annars svårt att bedöma vid prövningen av en enskild vindkraftpark.

Artskydd i beslut under skogsvårdslagen

Forskarna har analyserat närmare 300 skogliga artskyddsbeslut i fyra distrikt inom Skogsstyrelsen under tvåårsperioden 2018–19. Forskarna har studerat alla beslut enligt 30 § skogsvårdslagen som rör artskyddsfrågor och samtliga protokoll och beslut vid samråd enligt 12:6 miljöbalken som rör skogsbruksåtgärder i områden med mycket höga naturvärden av stor betydelse för skogens flora och fauna. Det finns betydligt fler observationer av prioriterade fågelarter och andra naturvärden i den södra delen av landet. Eftersom Skogsstyrelsen inte haft någon systematisk inventering av områden med mycket höga naturvärden sedan 2006, blir systemet helt beroende på de rapporteringar som görs till Artportalen. Den informationen är beroende av besökstäthet och rapportörens intresse. Skogsstyrelsens beslut att upphöra med nyckelbiotopsregistrering vid tillsyn från och med 2021, förstärker den negativa utvecklingen. Relativt få samråd under miljöbalken utlöses av artskydd, och besluten i artskyddsärenden är ensartade med liten mängd information. Beroende på värdet av "naturvårdsintranget" fattas beslutet under skogsvårdslagen eller miljöbalken, vilket medför otydligheter i regleringen.

Enligt forskarna följer av EU-domstolens avgörande i målet om Skydda skogen (2021) krav på ett rättsligt bindande system för artskyddet, ett fullgott kunskapsunderlag vid beslutsfattandet, liksom transparens och möjligheter för den berörda allmänheten att komma till tals. I dessa frågor har skett en försvagning av det rättsliga systemet för beslutsfattande i skogen under de senaste åren. Forskarnas slutsats är att den nuvarande utformningen av artskyddet inom skogsbruket är otillräcklig för att leva upp till EU-rätten. För att Sverige ska kunna hävda att skogsbruket är hållbart och att vi lever upp till de förpliktelser som följer av EU-rätten, måste regleringen klargöras och skärpas.

OM PROJEKTET

Projektledare

Jan Darpö, Uppsala universitet.

Deltagande forskare

Maria Forsberg, Uppsala universitet.
Jonas Sandström, SLU.

Projektid

2017–2021

Rapport

Artskydd och beslutsprocesser
Rapport 7009/2021
<https://www.naturvardsverket.se/om-oss/publikationer/7000/artskydd-och-beslutsprocesser/>

Forskarnas rapport, liksom denna sammanfattning, uttrycker nödvändigtvis inte Naturvårdsverkets ställningstagande. Författarna svarar själv för innehållet och anges vid referens till forskningen.